DUURZAME ENERGIEAGENDA

2021-2025

Op weg naar energieneutraal Bernheze

Heesch, 18 november 2020

Merel van den Tillaart
Beleidsmedewerker duurzaamheid

Inhoud

1. Inleiding **3**
1.1. Aanleiding 3
1.2. Proces 3
1.3. Afbakening 4

2. Evaluatie Duurzame Energieagenda 2017-2020 **5**
2.1. Projecten Aangepaste Uitvoeringsagenda 2020 5
2.2. Evaluatie per project 5
2.3. Conclusie Duurzame Energieagenda 2017-2020 6

3. Visie en strategische doelen **8**
3.1. Visie duurzame energie 8
3.2. Strategische doelen 2050 8
3.3. Doelstelling Duurzame Energieagenda 2021-2025 9

4. Uitvoeringsagenda 2021-2025 **10**
4.1. Projecten 10
4.2. Tijdsplanning 11
4.3. Financiering 12
4.4. Samenwerking 13
4.5. Communicatie en monitoring 13
4.6. Overige projecten 14

Bijlage **15**

1. Inleiding

De aanleiding en het proces voor de totstandkoming van deze energieagenda worden in dit hoofdstuk beschreven. Dit hoofdstuk sluit af met een afbakening.

1.1 Aanleiding

Om de gevolgen van klimaatverandering te beperken zodat we ook in de toekomst een fijne leefomgeving hebben, moeten we ons energieverbruik veranderen. We moeten minder energie verbruiken en de energie die we verbruiken moet afkomstig zijn uit duurzame energiebronnen zoals wind, zon en groen gas.

Afgelopen jaren hebben we diverse acties ondernomen om de gemeente Bernheze te verduurzamen en het energieverbruik in de gemeente te laten afnemen. Toch vallen de resultaten op onder meer efficiënter energieverbruik en het aandeel duurzaam opgewerkte energie, volgens de data van de Klimaatmonitor, tegen. De komende jaren willen wij als gemeente met onze inwoners, ondernemers, corporaties en andere partners samen de schouders eronder zetten en verder werken naar energieneutraal Bernheze.

Bernheze is energieneutraal als er binnen de gemeentegrenzen netto over het jaar evenveel duurzame energie wordt opgewerkt als dat er wordt verbruikt.

In vervolg op de *Duurzame Energieagenda 2017-2020* is deze *Duurzame Energieagenda 2021-2025* opgesteld. Deze energieagenda laat zien hoe we op de korte termijn met concrete projecten invulling aan bovenstaande ambitie willen geven.

1.2 Proces

Voor de totstandkoming van deze energieagenda zijn drie stappen doorlopen:

- Evaluatie van de projecten uit de *Duurzame Energieagenda 2017-2020*;
- Herformulering van de visie en doelstellingen zodat deze aansluiten op landelijke uitvoeringsplannen en -programma's zoals de RES en TVW;
- Opstellen van de uitvoeringsagenda voor 2021-2025, die aansluit bij de gestelde ambitie en gedragen wordt door de Bernhezer samenleving.

Als gemeente zijn we ons ervan bewust hoe inspirerend en enthousiasmerend ideeën en initiatieven uit de samenleving zijn en dat we juist de inzet van Bernhezer inwoners en bedrijven nodig hebben om de energietransitie te laten slagen. Hierom werken wij o.a. samen met BECO en de Energieweverij.

BECO (Bernhezer Energie Coöperatie) is een lokaal initiatief van betrokken inwoners uit Bernheze die zich inzetten voor betaalbare, eigen en duurzame energie in Bernheze. Naast het lokaal opwekken van groene energie, adviseert BECO o.a. over energiebesparing en is BECO actief binnen diverse duurzame energieprojecten.

De Energieweverij is een initiatief van de gemeente Bernheze, in samenwerking met BECO, om inwoners en bedrijven uit Bernheze te informeren en uit te dagen om eigen duurzame ideeën en initiatieven te

realiseren. De laatste editie van de Energieweverij vond plaats op 18 november 2020, waaraan inwoners en bedrijven online deelnamen.

1.3 Afbakening

Forse internationale en nationale ambities en het door de Europese Commissie aangescherpte klimaatbeleid onderstrepen de noodzaak van de energietransitie. Het Nederlandse Klimaatakkoord gaat uit van het verminderen van de CO2-uitstoot in 2030 met 49 procent. De Europese Commissie wil nu met steun van Nederland naar 55 procent. Hiervoor is, ook op weg naar 2025, een wezenlijke verandering noodzakelijk.

Om de klimaatdoelstellingen te behalen moet deze energieagenda aanhaken op andere beleidsvelden. Bovendien biedt verduurzaming en bewustzijn van de energietransitie ook voor deze beleidsvelden kansen, die we alleen kunnen grijpen als wij ons gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor de energietransitie. Er wordt nadrukkelijk verbinding gezocht binnen de volgende beleidsnota's van de gemeente Bernheze:

- *Woonvisie 2016-2021 "Creatief naar een nieuw evenwicht"* met een duurzame woningvoorraad als één van de speerpunten.
- *Duurzaam Mobiliteitsplan Bernheze 2016-2022* met als rode draad: Duurzaamheid door voorkomen van mobiliteit, verkorten van de reis of de infrastructuur, veranderen van het gedrag en verschonen van de voertuigen.
- *Economische Beleidsnota Bernheze 2021-2024* met toekomstbestendigheid (kwaliteit en duurzaamheid) als één van de speerpunten én de doelstelling van tenminste 16% zon op bedrijfsdaken in 2024.

Ook bij het opstellen van opvolgende beleidsnota's zal samenwerking worden gezocht. Nieuwe beleidsnota's kunnen echter, net als technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen, van invloed zijn op deze energieagenda. Hierom wordt de *Duurzame Energieagenda 2021-2025* opgesteld als een dynamisch en flexibel document om richting te geven aan het handelen van de gemeente Bernheze, waarbij nadere invulling mogelijk is. Dit geeft onze gemeente bovendien de kans om een open houding aan te nemen ten aanzien van de kansen die op ons pad komen.

2. Evaluatie Duurzame Energieagenda 2017-2020

In de periode 2017 tot en met 2020 zijn diverse projecten uitgevoerd die bijdragen aan energieneutraal Bernheze. In dit hoofdstuk wordt teruggeblikt op de projecten uitgevoerd in 2020 en concluderen we of de *Duurzame Energieagenda 2017-2020* voldoende heeft bijgedragen gelet op de lange termijn ambitie voor energieneutraal.

2.1 Projecten Aangepaste Uitvoeringsagenda 2020

In oktober 2019 zijn de projecten uit de *Duurzame Energieagenda 2017-2020* geëvalueerd en is er invulling gegeven aan de projecten voor 2020. Deze nieuwe of aangepaste projecten zijn gedefinieerd in de *Aangepaste Uitvoeringsagenda 2020, Duurzame Energieagenda 2017-2020* en kunnen worden verdeeld onder de vijf strategische doelen. De projecten zijn:

A	**Energieneutrale gemeente**
1	Aandacht voor duurzaamheid bij de interne opleiding van iedere ambtenaar
2	Drie projecten per jaar gefaciliteerd door de Energieweverij
3	Integreren prijsvraag in de Energieweverij
B	**Energieneutrale woningen**
1	Prestatieafspraken woningbouwcorporaties afstemmen op RES en TVW
C	**Energieneutrale sportverenigingen en bedrijven**
1	Voortzetten energiebespaaradvisering bedrijven
2	Verder onder de aandacht brengen van de energiebespaaradvisering bedrijven
D	**Grootschalige opwerk van duurzame energie**
1	Ontwikkelen beleid zonneparken en voorleggen ter besluitvorming in Q1 2020
2	Verder ontwikkelen zonneweide Heesch West
3	Actief benaderen agrarische bedrijven voor zonnepanelen op dak
E	**Schoon vervoer**
1	Evalueren Amber-pilot en besluiten tot verdere uitrol of aanpassingen voor een deelauto-concept voor inwoners en bedrijven

2.2 Evaluatie per project

De evaluatie van de Duurzame Energieagenda 2017-2020 is opgenomen in de Aangepaste Uitvoeringsagenda 2020, Duurzame Energieagenda 2017-2020.

A1 Aandacht voor duurzaamheid bij de interne opleiding van iedere ambtenaar
Met name bij ambtenaren die in hun werk te maken hebben met inkopen en aanbesteden, wordt duurzaamheid door HRM meegenomen als één van de aandachtpunten bij een indiensttreding. Verder zijn in het *Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2018-2021* onder andere milieuvriendelijk inkopen, biobased inkopen en circulair inkopen opgenomen als thema's van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI).

A2 Drie projecten per jaar gefaciliteerd door de Energieweverij
Op 29 januari 2020 heeft de gemeente een Energieweverij georganiseerd, waarbij een terugblik op de voorgaande editie van de Energieweverij en een 'Energiedebat' centraal stonden.

Gedurende 2020 heeft de gemeente, door COVID-19, geen projecten gefaciliteerd die voortkwamen uit deze Energieweverij.

A3 Integreren prijsvraag in de Energieweverij
Gedurende 2020 heeft de gemeente geen prijsvraag geïntegreerd Energieweverij.

B1 Prestatieafspraken woningbouwcorporaties afstemmen op RES en TVW
Ieder jaar maakt de gemeente nieuwe prestatieafspraken met de woningcorporaties. De prestatieafspraken voor 2021 worden in het vierde kwartaal van 2020 vastgesteld. Naar verwachting worden door deze afspraken zo'n 200 corporatiewoningen in Bernheze verduurzaamd door de woningbouwcorporaties. De prestatieafspraken voor 2021 zijn nog niet afgestemd op de RES en TVW omdat de RES en TVW nog onvoldoende zijn uitgewerkt. Wel worden de woningcorporaties nauw betrokken bij het opstellen van de RES en TVW.

C1 Voortzetten energiebespaaradvisering bedrijven
Er zijn meerdere pogingen gedaan om bedrijven te stimuleren om hun bedrijfsvoering te verduurzamen, onder meer door het aanbieden van een energiebespaaranalyse en -advisering. Slechts enkele bedrijven hebben hier gehoor aan gegeven. Het merendeel van deze bedrijven heeft wel verduurzamingsmaatregelen getroffen (al dan niet verplicht volgens E.E.D.).

C2 Verder onder de aandacht brengen van de energiebespaaradvisering bedrijven
Gedurende 2020 heeft de gemeente hier geen invulling aan gegeven.

D1 Ontwikkelen beleid zonneparken en voorleggen ter besluitvorming in Q1 2020
Het *Ruimtelijk Beleid Zonneparken* heeft vertraging opgelopen en is opiniërend ingebracht in het derde kwartaal van 2020. De besluitvorming hierover zal plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2021.

D2 Verder ontwikkelen zonneweide Heesch West
Er loopt momenteel een gerechtelijke procedure met betrekking tot de vergunning voor zonneweide Heesch West. De uitspraak vindt plaats in het vierde kwartaal van 2020.

D3 Actief benaderen agrarische bedrijven voor zonnepanelen op dak
Gedurende 2020 heeft de gemeente hier geen invulling aan gegeven. Sinds 2018 beschikt de gemeente wel al over de *Beleidsnotitie aanpak VAB Bernheze*. Op dit moment is de gemeente bezig met een aanpassing van het *bestemmingsplan Buitengebied*, waarin aanvullende mogelijkheden voor vrijkomende agrarische bebouwing worden verwerkt. Het aangepaste *bestemmingsplan Buitengebied* wordt in het vierde kwartaal van 2020 vastgesteld.

E1 Evalueren Amber-pilot en besluiten tot verdere uitrol of aanpassingen voor een deelauto-concept voor inwoners en bedrijven
De Amber-pilot is in januari 2020 is gestart. Door COVID-19 is 2020 echter geen representatief jaar voor de pilot. Er is besloten om de Amber-pilot te verlengen.

2.3 Conclusie Duurzame Energieagenda 2017-2020

De evaluaties op de *Duurzame Energieagenda 2017-2020* en *Uitvoeringsagenda 2020* geven duidelijk aan dat niet alle projecten uit deze agenda's succesvol zijn uitgevoerd en enkele projecten niet zijn gestart. Voor de projecten uit de *Uitvoeringsagenda 2020* is dit met name het gevolg van de uitbraak van COVID-19 en de onzekerheden die deze uitbraak nog steeds met zich meebrengt.

Doordat niet alle projecten succesvol zijn uitgevoerd en enkele projecten niet zijn gestart, is de totale bijdrage van de *Duurzame Energieagenda 2017-2020* en de *Uitvoeringsagenda 2020* onvoldoende en lijkt ook de ambitie, om in 2030 energieneutraal te zijn, niet langer haalbaar. Onderstaande tabellen, met data van de Klimaatmonitor en het CBS, onderbouwen dit.

	1990 *	**2020 ****	**Verschil in %**
CO2-uitstoot	254.808 ton	219.641 ton	- 13,8%
Energieverbruik	Onbekend	3.081 TJ	Onbekend
Hernieuwbare energie	Onbekend	290 TJ	Onbekend
Hernieuwbare energie %	Onbekend	9,4%	+ 9,4%

** Bij de Klimaatmonitor en het CBS zijn geen data beschikbaar over energieverbruik en hernieuwbare energie vóór 2010. Wel mag op advies van het CBS aangenomen worden dat het de productie van hernieuwbare energie in 1990 vrijwel nihil was.*
*** De meest recente cijfers zijn van 2018.*

	2010	**2020 ***	**Verschil in %**
CO2-uitstoot	247.344 ton	219.641 ton	- 11,2%
Energieverbruik	2.932 TJ	3.081 TJ	+ 5,1%
Hernieuwbare energie	96 TJ	290 TJ	Niet relevant
Hernieuwbare energie %	3,3%	9,4%	+ 6,1%

** De meest recente cijfers zijn van 2018.*

Dit betekent niet dat we niet op de goede weg zijn. In vergelijking met andere gemeenten in Noordoost Brabant heeft de gemeente o.a. een relatief hoog aandeel hernieuwbare energie, met name te danken aan de toename in biomassaketels en zonnestroom, en een relatief laag aandeel energieverbruik door de gebouwde omgeving. Daarentegen heeft de gemeente een relatief hoog aandeel energieverbruik door verkeer en vervoer. Dit is o.a. te verklaren door de minder goede bereikbaarheid per openbaar vervoer en het hoge aandeel inwoners dat buiten de woongemeente werkzaam is.

De uitdaging is groot en ook de aankomende jaren moet de gemeente blijven werken aan een duurzame toekomst. De visie en doelstellingen zullen naar aanleiding van deze conclusie worden bijgesteld maar de *Uitvoeringsagenda 2021-2025* blijft ambitieus. Met in deze uitvoeringsagenda wederom een focus op onze inwoners, bedrijven en verenigingen vervolgt de gemeente haar weg naar energieneutraal.

3. Visie en strategische doelen

In dit hoofdstuk (her)formuleren we de visie op duurzame energie, beschrijven we de strategische doelen voor 2050 en stellen we nieuwe doelstellingen.

3.1 Visie duurzame energie

De evaluatie op de *Duurzame Energieagenda 2017-2020* laat zien dat de huidige visie van de gemeente op duurzame energie (energieneutraal in 2030) te ambitieus is. De gemeenteraad heeft de visie bijgesteld en als volgt geformuleerd:

> *De opwarming van de aarde door invloed van de mens is een feit. De rol en afhankelijkheid van fossiele brandstoffen is te groot en heeft een negatieve invloed op ons klimaat en het milieu. Daarom wil Bernheze over naar een duurzame energievoorziening in 2050. Dit lukt alleen samen met inwoners en bedrijven met wie we samen geloven dat het moet.*
>
> *De gemeente maakt energiebesparing en gebruik van duurzame energie en duurzame mobiliteit bij al haar beleid en handelingen expliciet. Wat zij niet zelf kan, doet zij samen met inwoners en bedrijven in de rollen van initiator, stimulator, facilitator en regisseur.*
>
> *Het toekomstbeeld voor onze gemeente is een samenleving die groen en gezond is, weinig energie verbruikt en duurzame energie lokaal opwekt (zon, wind, biogas). Energie delen we slim en waar mogelijk slaan we energie op. We verplaatsen ons duurzaam en 'delen' vervoersmiddelen. Mensen vinden werk in de duurzame energievoorziening.*

3.2 Strategische doelen 2050

Deze energieagenda is opgebouwd aan de hand van overkoepelende strategische doelen voor de gehele energietransitie:

1. **Energieneutrale gemeente**
   Via de *Routekaart energieneutrale gemeentelijke organisatie* wordt onze bedrijfsvoering energieneutraal. Deze voorbeeldfunctie dragen wij uit naar inwoners en bedrijven. Door het delen van kennis en middels het ondersteunen van inwoners en bedrijven helpen wij bij het begrip en de implementatie van duurzaamheid in de dagelijkse activiteiten.
2. **Energieneutrale woningen (huur en koop)**
   De woningen in Bernheze zijn energiezuinig, wekken zelf hun energie op en slaan reserve-energie op. Ook delen zij energie en worden apparaten en auto's slim aangestuurd, zodat energie zo goed mogelijk wordt verdeeld en belasting van het netwerk wordt geminimaliseerd.
3. **Energieneutrale bedrijven**
   Bedrijven zetten maximaal in op energiebesparing en waar mogelijk wekken zij hun energie duurzaam op, op de gebouwen zelf of in de lokale omgeving (zie 4). Waar mogelijk wordt met inwoners en BECO samengewerkt om de duurzame opwekcapaciteit te vergroten.
4. **Grootschalige opwek van duurzame energie**
   Ondanks de inzet bedrijfsgebouwen en woningen zo energiezuinig als mogelijk te maken, kan de resterende energie niet altijd op locatie worden opgewekt. Daarom is inzet op grootschalige opwek van lokaal geproduceerde energie, door een mix van duurzame bronnen uit de omgeving, van belang.

5. **Schoon vervoer**
   Vervoer in de regio is onafhankelijk geworden van fossiele brandstoffen. Het aantal vervoersbewegingen is teruggebracht door de introductie van het nieuwe werken en het aantal voertuigen is afgenomen door gedeeld gebruik en alternatieve vervoersvormen.

3.3 Doelstelling Duurzame Energieagenda 2021-2025

Deze energieagenda heeft als horizon het jaar 2025. Dat is een tussendoel op weg naar 2050. In onderstaande tabel worden de doelstellingen voor hernieuwbare energie en CO2-reductie weergegeven. Ze zijn gekoppeld aan de nationale doelstellingen uit de Klimaatwet.

	Verduurzamen	**Vergroenen**
2020 *	9,4% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen	13,8% reductie van de CO2-uitstoot ten opzichte van de uitstoot in 1990
2025	15% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen	20% reductie van de CO2-uitstoot ten opzichte van de uitstoot in 1990
2050	100% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen	90% reductie van de CO2 uitstoot ten opzichte van de uitstoot in 1990

** De meest recente cijfers van de Klimaatmonitor en het CBS zijn van 2018.*

Het behalen van de lange termijn doelen en de ambitie “energieneutraal in 2050”, betekent dat er op korte termijn concrete acties moeten worden uitgevoerd. Inzetten op energiebesparing, het vergroten van opwekking van duurzame energie en het kiezen voor de minst milieubelastende vormen van fossiele brandstof vormen hierbij de uitgangspunten (‘Trias Energetica’).

4. Uitvoeringsagenda 2021-2025

Dit hoofdstuk laat zien op welke manier de gemeente de komende jaren uitvoering geeft aan de strategische doelen 2050. Ook beschrijven we de tijd en financiering die we hiervoor verwachten nodig te hebben, de rollen van de gemeente en de manier waarop we de projecten communiceren en monitoren.

De volledige projectomschrijvingen inclusief kosten en uren zijn opgenomen in de afzonderlijke bijlage: Projectenbundel Duurzame Energieagenda 2021-2025.

4.1 Projecten

De strategische doelen zijn uitgewerkt in diverse projecten. Hoewel de uitvoeringsagenda de nadruk legt op nieuw te ontwikkelen projecten, omvat het ook een aantal lopende projecten. In onderstaand schema worden de projecten per strategisch doel weergegeven.

A	**Energieneutrale gemeente**	
1	Gemeentelijk vastgoed	Verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed zodat het voldoet aan de gestelde eisen, zijnde gemiddeld energielabel C in 2023 en gemiddeld energielabel A in 2030.
2	Openbare ruimte	Beheer en inrichting van de openbare ruimte waarbij duurzaamheid en klimaatadaptatie een primaire rol spelen.
3	Eigen organisatie	Verduurzamen van de gemeentelijke bedrijfsvoering en het vervullen van een voorbeeldfunctie voor medewerkers, inwoners en bedrijven.
4	De Energieweverij	De Energieweverij als instrument om duurzaamheidsprojecten vanuit inwoners en bedrijven aan te jagen en te faciliteren.
B	**Energieneutrale woningen**	
1	Prestatieafspraken woningcorporaties	Woningverbetering door het verduurzamen van sociale huurwoningen en het aanpakken van gespikkeld bezit.
2	Energiebesparing huurders	Samen met woningcorporaties en huurdersraden werken aan het vergroten van bewustwording en reduceren van het energieverbruik van huurders.
3	Energiebesparing eigenwoningbezitters	Het creëren van bewustwording, het enthousiasmeren en het vergroten van kennis van inwoners.
4	Energie voor iedereen (EVI)	Inwoners met een smalle beurs laten aansluiten bij de energietransitie.
5	Regeling Reductie Energiegebruik (RRE/RREW)	Huishoudens, zowel eigenwoningbezitters als huurders, stimuleren om eenvoudige energiebesparende maatregelen in huis te nemen middels het verstrekken van een voucher.
C	**Energieneutrale sportverenigingen en bedrijven**	
1	Kennisdeling	Kennisdeling door het bij elkaar brengen van ondernemers en het delen van goede voorbeelden in het (lokale) bedrijfsleven.
2	Gebiedsgerichte aanpak bedrijventerreinen	Samen met het georganiseerde bedrijfsleven een aanpak opzetten om per bedrijventerrein energiekansen te inventariseren en het collectief benutten van kansen

		te faciliteren
3	Stimuleringslening energiebesparing sportaccommodaties	Sportverenigingen die zelf over beperkte financiële middelen beschikken ondersteunen in het nemen van energiebesparende maatregelen, door het verstrekken van een lening tegen een zeer lage rente.
4	Gemeenschapshuizen	Verduurzaming van gemeenschapshuizen stimuleren zodat ze voldoen aan de gestelde eisen, zijnde gemiddeld energielabel C in 2023 en gemiddeld energielabel A in 2030.
5	Scholen	Verduurzaming van scholen aanjagen zodat ze voldoen aan de gestelde eisen, zijnde gemiddeld energielabel C in 2023 en gemiddeld energielabel A in 2030.
D	**Grootschalige opwek**	
	*Vervallen **	
E	**Schoon vervoer**	
1	Elektrisch (openbaar) vervoer	Een toename van het aantal elektrische voertuigen in de gemeente.
2	Fietsgebruik	Het stimuleren van de fietscultuur in de gemeente en het laten afnemen van het aantal verkeersbewegingen.
3	Deelauto's	Het terugdringen van het autobezit, om zo de leefbaarheid in de openbare ruimte te vergroten.

** Strategische doelstelling 'D. Grootschalige opwek van duurzame energie' wordt opgepakt bij het lokaal vertalen van de Regionale Energiestrategie (RES; zie §4.6). Deze strategische doelstelling wordt binnen deze energieagenda buiten beschouwing gelaten.*

4.2 Tijdsplanning

In onderstaande tabel worden de verwachte uren weergegeven die nodig zijn voor de uitvoering van de *Uitvoeringsagenda 2021-2025*.

	2021	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
A. Energieneutrale gemeente					
1. Gemeentelijk vastgoed	250	250	250	250	250
2. Openbare ruimte	200	200	200	200	200
3. Eigen organisatie	200	20	20	20	20
4. De Energieweverij	50	50	50	50	50
B. Energieneutrale woningen					
1. Prestatieafspraken woningcorporaties	20	150	150	20	20
2. Energiebesparing huurders		60	60	60	60
3. Energiebesparing woningbezitters	N.v.t.	70	70	70	70
4. Energie voor iedereen	100				
5. Regeling Reductie Energiegebruik	40				
C. Energieneutrale sportverenigingen en bedrijven					
1. Kennisdeling	100	50	50	50	50
2. Gebiedsgerichte aanpak bedrijven	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*
3. Stimuleringslening sportverenigingen	30	30	30	30	30
4. Gemeenschapshuizen	100	20	20	20	20
5. Scholen	100	50	50		

E. Schoon vervoer					
1. Elektrisch (openbaar) vervoer	70	70	70	70	70
2. Fietsgebruik	80	80	80	80	80
3. Deelauto's	40				
TOTAAL AANTAL BEGROTE UREN	**1.380**	**1.100**	**1.100**	**920**	**920**

* Nader te bepalen uren. De uren voor het project zijn vooraf onduidelijk.

Voor de uitvoering van de *Uitvoeringsagenda 2021-2025* is in totaliteit 5.420 uur begroot. Dat is gemiddeld 1.084 uur per jaar. Dit gemiddelde overschrijdt de begrote uren van de beleidsmedewerker duurzaamheid. Bij de meerderheid van de projecten wordt echter samenwerking gezocht met andere beleidsdisciplines binnen de gemeente Bernheze zoals gebouwbeheer, water, sport en recreatie, wonen en verkeer en mobiliteit.

4.3 Financiering

In onderstaande tabel worden de verwachte kosten weergegeven die nodig zijn voor de uitvoering van de *Uitvoeringsagenda 2021-2025*.

	2021	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
A. Energieneutrale gemeente					
1. Gemeentelijk vastgoed	N.v.t.	260.000	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
2. Openbare ruimte	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
3. Eigen organisatie	3.000**	3.000	3.000	3.000	3.000
4. De Energieweverij	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000
B. Energieneutrale woningen					
1. Prestatieafspraken woningcorporaties	N.v.t.	10.000	10.000	N.v.t.	N.v.t.
2. Energiebesparing huurders		9.000	9.000	9.000	9.000
3. Energiebesparing woningbezitters	1.000	10.000	10.000	10.000	10.000
4. Energie voor iedereen	1.000				
5. Regeling Reductie Energiegebruik	N.v.t.				
C. Energieneutrale sportverenigingen en bedrijven					
1. Kennisdeling	5.000**	5.000**	5.000**	5.000**	5.000**
2. Gebiedsgerichte aanpak bedrijven	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*
3. Stimuleringslening sportverenigingen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
4. Gemeenschapshuizen	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*
5. Scholen	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*		
E. Schoon vervoer					
1. Elektrisch (openbaar) vervoer	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
2. Fietsgebruik	3.000	7.000	3.000	7.000	3.000
3. Deelauto's	N.v.t.				
TOTAAL BEGROOT BUDGET	**23.000**	**314.000**	**50.000**	**44.000**	**40.000**

* Nader te bepalen bedrag. De kosten voor het project zijn vooraf onduidelijk.
** Excl. een nader te bepalen bedrag. Slechts een deel van de kosten voor het project zijn vooraf inzichtelijk.

Voor de uitvoering van de *Uitvoeringsagenda 2021-2025* is in totaliteit € 471.000 begroot, met

de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen als grootste investering. Hiernaast wordt er gebruik gemaakt van de beschikbare subsidies en bijdragen vanuit het Rijk of de Provincie. De cijfers van de Klimaatmonitor en het CBS in §2.3 laten zien de gemeente Bernheze actief moet gaan inzetten op energiebesparing en het opwekken van hernieuwbare energie. Deze uitvoergingsagenda moet dan ook worden gezien als grote bijdrage aan het kunnen realiseren van onze doelstellingen en ambitie en, belangrijker nog, als investering in onze toekomst. Het niet volledig uitvoeren van de *Uitvoeringsagenda 2021-2025* zal wederom impact hebben op onze ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn.

4.4 Samenwerking

De energieagenda is opgesteld om richting te geven aan het handelen van de gemeente Bernheze (zelfbindend). Wij kunnen als gemeente verschillende rollen vervullen bij de uitvoering van de projecten van de uitvoeringsagenda, namelijk: initiator, facilitator, stimulator of regisseur.

Initiator: Een partij die het initiatief neemt tot een bepaalde duurzaamheidsactiviteit. Het is mogelijk dat verschillende partijen samen initiatiefnemer zijn.

Facilitator: Een partij die het initiatief van een andere partij ondersteunt. Ondersteuning kan op diverse manieren plaatsvinden bijv. door leveren van menskracht of middelen, het beschikbaar stellen van ruimte of apparatuur, het samenbrengen van partijen of het verzorgen van de communicatie.

Stimulator: Een partij die via stimuleringsmaatregelen een partij wil aanzetten tot actie. Hierbij kan gedacht worden aan het belonen van initiatieven, het stimuleren van duurzaam consumeren/gedrag via communicatie of het geven van het goede voorbeeld.

Regisseur: Een partij die ervoor zorgt dat er afstemming plaatsvindt, dat er sprake is van voortgang en het overzicht bewaard. Het gaat hierbij om verschillende initiatieven met een overkoepelend belang.

In de *Projectenbundel Duurzame Energieagenda 2021-2025* is aangegeven welke rol of rollen de gemeente Bernheze inneemt bij ieder project. Bij de meerderheid van de projecten vervult de gemeente de rol van initiator, facilitator en/of stimulator.

4.5 Communicatie en monitoring

Voor de verschillende projecten worden kwantitatieve doelstellingen geformuleerd. De voortgang van de projecten en de kans op slagen van de doelstellingen worden middels interne kwartaal- of halfjaar-overleggen in de gaten gehouden.

Begin 2024 herijken we de uitvoeringsagenda. Dat doen we op basis van monitoring aan de hand van cijfers van de Klimaatmonitor en het CBS. Op deze manier kunnen we de effecten van de projecten op de lange termijn doelstellingen inschatten, waar nodig bijsturen en inspelen op technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Communicatie ten behoeve van kennis, bewustwording en enthousiasme vormt de rode draad door de energieagenda. Met voortdurende communicatie willen we als gemeente kennis delen en inwoners, bedrijven en andere partners stimuleren zo veel mogelijk energiebesparing te realiseren of zelf duurzame energie op te wekken. We doen dat onder andere via onze website

en door regelmatig artikelen in de MooiBernhezeKrant te plaatsen. Daarnaast vinden we het belangrijk om in gesprek te blijven met alle partners en op een actieve manier kennis te delen.

4.6 Overige projecten

Parallel aan deze energieagenda werkt de gemeente Bernheze aan projecten die voortvloeien uit landelijke uitvoeringsplannen en -programma's, die lokaal vertaald moeten worden. Deze projecten maken geen onderdeel uit van deze energieagenda. De projecten zijn:

	Project	**Beknopte projectomschrijving**
1	Transitievisie Warmte (TVW)	Per wijk of buurt stellen we een plan op om van het aardgas af te gaan. Daarbij houden we rekening met betaalbaarheid, het effect van maatregelen op de woonlasten en onzekerheid over de toekomstige warmtevoorziening. De keuze voor alternatieven voor aardgas bepaalt onder andere de eisen die gesteld worden aan de woning.
2	Regionale Energiestrategie (RES)	Realisatie van gezamenlijk doel uit Klimaatakkoord t.a.v. opwek op land: uiterlijk in 2025, zijn met oog op de tijdige realisatie van de opgave, alle benodigde vergunningen voor de ruimtelijke inpassing afgegeven.

Bijlage: Totaaloverzicht projecten

	2021		2022		2023		2024		2025		Bijdrage
A. Energieneutrale gemeente											
1. Gemeentelijk vastgoed	250	N.v.t.	250	260.000	250	N.v.t.	250	N.v.t.	250	N.v.t	Energie ↓
2. Openbare ruimte	200	2.000	200	2.000	200	2.000	200	2.000	200	2.000	Bewust ↑
3. Eigen organisatie	200	3.000**	20	3.000	20	3.000	20	3.000	20	3.000	CO2 ↓ Bewust ↑
4. De Energieweverij	50	7.000	50	7.000	50	7.000	50	7.000	50	7.000	Bewust ↑
B. Energieneutrale woningen											
1. Prestatieafspraken woningcor.	20	N.v.t.	150	10.000	150	10.000	20	N.v.t.	20	N.v.t.	Energie ↓
2. Energiebesparing huurders			60	9.000	60	9.000	60	9.000	60	9.000	Energie ↓ Bewust ↑
3. Energiebesparing woningbezitters	N.v.t.	1.000	70	10.000	70	10.000	70	10.000	70	10.000	Energie ↓ Bewust ↑
4. Energie voor iedereen	100	1.000									Energie ↓
5. Regeling Reductie Energiegebruik	40	N.v.t.									Energie ↓
C. Energieneutrale sportverenigingen en bedrijven											
1. Kennisdeling	100	5.000**	50	5.000**	50	5.000**	50	5.000**	50	5.000**	Energie ↓ Bewust ↑
2. Gebiedsgerichte aanpak bedrijven	N.t.b.*	Nt.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	N.t.b.*	Energie ↓
3. Stimuleringslening sportvereniging	30	1.000	30	1.000	30	1.000	30	1.000	30	1.000	Energie ↓
4. Gemeenschapshuizen	100	N.t.b.*	20	N.t.b.*	20	N.t.b.*	20	N.t.b.*	20	N.t.b.*	Energie ↓
5. Scholen	100	N.t.b.*	50	N.t.b.*	50	N.t.b.*					Energie ↓
E. Schoon vervoer											
1. Elektrisch (openbaar) vervoer	70	N.v.t.	70	N.t.b.*	70	N.v.t.	70	N.v.t.	70	N.v.t.	CO2 ↓
2. Fietsgebruik	80	3.000	80	7.000	80	3.000	80	7.000	80	3.000	CO2 ↓
3. Deelauto’s	40	N.v.t.									CO2 ↓
TOTAAL UREN/BUDGET	**1.380**	**23.000**	**1.100**	**314.000**	**1.100**	**50.000**	**920**	**44.000**	**920**	**40.000**	

* Nader te bepalen uren/bedrag. De uren/kosten voor het project zijn vooraf onduidelijk.

** Excl. een nader te bepalen bedrag. Slechts een deel van de kosten voor het project zijn vooraf inzichtelijk.